

VAD VISAR KARTAN?

Kartan visar i stora drag jordarternas utbredning i eller nära markytan. Jordlager med en genomsnittlig måktighet som understiger en halv till en meter redovisas vanligen inte. I vissa fall redovisas dock sådana lager med särskilda överteckningar. Kartan visar även ett urval av yttorner och andra företeelser som har betydelse för förståelsen av bland annat jordarternas uppbyggnad och den geologiska utvecklingen.

KARTLÄGGNINGSMETOD

Kartläggningen baseras på flygfotobildstakning med fältkontroller. Arbetet vid denna typ av kartläggning går i kortbott till på följande sätt:

Jordartsbeteaktningar görs längs alla körbara vägar och i mycket begränsad omfattning, i terrängens vid sidan om väg. Jordarterna klassas, efter öklar bedömning, med hänsyn till korstorfek (tabell 1) och bildningsstadiet eller bildningsmiljö (t.ex. morän, isälvsediment, ävsediment). Laboratorieanalyser utförs i vissa fall för att verifiera fältbedömningarna. Befintliga jordskärningar dokumenteras. För att möjliggöra undersökning av jordlagren på djupet anordnas i vissa fall grävminskan. Berghällar som kan ge information om olika isörelser och isräfflor dokumenteras.

Efter fältarbetet görs, med stöd av fältobservationerna och annan relevant information, en flygfotobildstakning där bl.a. jordartsområden och yttorner identifieras, avgränsas och klassas enligt kartans teckenförklaring. För tolkningen används IR-färgbilder i skala 1:60000 (flyg-höjd 9200 m).

Den tolkade kartbilden och en stor del av den information som samlas in under fältarbetet lagras i databaser. På denna karta redovisats ett urval av denna information. Kompletterande information, bl.a. om lagerföljder, isräfflor, partikelorienteringsanalyser och jordprovsanalyser, kan erhållas från SGU.

Det är SGUs ambition att ständigt förbättra och uppdatera de geologiska databaserna. SGU tar därför tacksamt emot uppgifter om såväl felaktigheter i kartbilden som ny eller kompletterande geoinformation.

För ytterligare information om geologiska kartor och databaser, produktionsmetoder, kvalitetsregler m.m. hänvisas till SGUs kundtjänst.

Korstorfek	0,002	0,006	0,02	0,06	0,2	0,6	2	6	20	60	200	600	2000	mm
Fin-er	Fin-silt	Medan-silt	Grav-silt	Fin-sand	Medan-sand	Grav-sand	Fin-grus	Medan-grus	Grav-grus	Medan-sten	Grav-sten		Grav-block	
Ler														
	Silt													
		Sand												
			Grus											
				Sten										
					Block									

Tabell 1. De sorterade jordarternas benämning med hänsyn till dominerande korstorfek. Morän, som är en i huvudsak sorterad jordart, benämns grusig, sandig eller sandig-siltig beroende på sammansättning. Om innehåll av mellan 5 och 15 % av material mindre än 20 mm benämns moränen dessutom lerig. Morän med en halt överstigande 15 % benämns moränara.

KARTANS NOGGRANNHET

Eftersom kartan huvudsakligen bygger på flygfotobildstakning finns det en betydande osäkerhet i klassningar och ytväransgränser. Geologiska gränser är ofta diffusa och utgörs av övergångszoner i terrängen. Kartans gränser kan därför ge intryck av en noggrannhet som verkligen har täckning i kartläggningens metodens noggrannhet eller den geologiska gränsens verkliga karaktär. Vissa geologiska objekt, t.ex. små bergblottningar och små föremål som sorterade sediment, är ofta svåra eller omöjliga att identifiera i flygbilder och kan vara förbisetts. Kartans tillförlitlighet är störst i vägrta områden, där de flesta fältkontrollerna gjorts.

Vid kartläggningen görs generaliseringar av den geologiska verkligheten för att underlätta kartans läsarbath. En allmän regel är att kartbilden i möjligaste mån skall återge ett områdes allmänna karaktär. Generaliseringar innebär t.ex. att vissa små ytor kan uteslutas eller förstoras. Flera små ytor kan såls samman till en större yta. En flitig jordartsklass kan jämnas ut. Inom ytor med växlande jordarter redovisas som regel den jordart som bedöms dominera. Ytor som är för små för att kunna redovisas yrtkligt på kartan redovisas i en del fall som punktojekt.

Lägesfelen i avgränsningarna kan uppgå till något eller några hundratal meter. Det är därför viktigt att påpeka kartans översiktliga karaktär. För många användningsområden, t.ex. vid planläggning av anläggningsarbeten och vid olika riskbedömningar, krävs därför en mer detaljerad information.

NÅGRA EXEMPEL PÅ KARTANS ANVÄNDNING

Kartan kan användas som ett mycket översiktligt underlag:

- vid inventering av naturresurser, gör för ballastproduktion, grundvattnet, torv,
- vid bedömning av miljörisker: förorening av grundvattnet och mark, radonrisker,
- vid bedömning av markstabilitet och skredrisk,
- för miljöprospektering och
- vid förprojektering i samband med bygg- och anläggningsarbeten.

ISTIDER OCH LANDSKAPETS UTVECKLING I NORRA SVERIGE

Dagens landskap är resultatet av geologiska processer som varit under olika geologiska perioder. Under trias, jura, krita och delar av tertiär var klimatet varmt och fuktigt med intensiv djupvitrning av berggrunden och erosion som följd. Under tertiär (65–2 miljoner år före nutid) höjdes delar av den skandinaviska halvön stegvis p.g.a. plattetektoniska rörelser och erosionen intensifierades. Slättlandskapet med restberg tog form i Jordan i Norrland och stora delar av dagens system av älvdalar anlades.

För två till tre miljoner år sedan blev klimatet på delar all kallare och den period som vi nu lever i, kvartär, inleddes. Denna period präglas av snäbba klimatväxlingar och uppretrade istider på våra bredgränder. Mellan istiderna var klimatet som dagens eller något varmare.

De glaciala processerna har satt sin prägel på del skandinaviska landskapet. Kraftigt vittrade berggrund kunde lätt eroderas av inlandsisarna. Dalgångarna fördjupades och fjällens U-dalar tog form. De lösa avlagringarna från tidiga istider och mellanistider har i stor utsträckning utplånats av senare inlandsis. Huvuddelen av de jordlager vi finner idag har avsatts under den senaste istidens olika faser och därefter.

Den senaste istiden, Weichsel, inleddes för ca 115000 år sedan och varade till för ungefär 10 000 år sedan. Kallare faser avsågs av mindre kalla, då landet till stor del var isfritt. Klimatet under de isfria skedena var betydligt kallare än idag.

Den första Weichselnedisningen har lämnat omfattande spår i landskapet i nordligaste Sverige. Många av de moränbildade och yttorner (t.ex. drumliner, moränbacklandskap, åsar) som påträffas där tillkom då.

Det äldsta isfria skedet under Weichselstiden i norra Sverige inträffade för ca 100000 år sedan. Årmedelstemperaturen var ca 3–4 °C lägre än idag och tundra och fjällhedar dominerade.

Den andra Weichselnedisningen var mer mycket lite om. Sannolikt hade den liten effekt på landskapet.

Det yngsta isfria skedet under Weichselstiden inträffade i norra Sverige för mellan 80000 och 70000 år sedan. Polarstapp och tundra bredde ut sig i Norrland. Frostmarksprocesser, med en intensitet som vi idag endast känner från arktiska miljöer, påverkade landskapet, t.ex. genom frostvittring och frostrostering i berg och jord.

Den senaste nedisningen utgör huvudfasen av Weichselistiden. Isen täckte då nästan hela Skandinaviska halvön och Finland. Sin maximala utbredning nådde isen för knappt 20 000 år sedan, då isronten nådde ett stycke ner i Tyskland. Då inlandsisen var som störst var den i de centrala delarna uppskattningsvis 2000–3000 m måktig. Genom isens tyngd var jordskorpan kraftigt depressad. Den maximala depressionen har uppskattats till mellan 800 och 1000 meter. Påverkan av denna is på landskapet skiftade. I vissa delar av norra och centrala Sverige har den lämnat få spår efter sig medan den i andra delar av landet avsatte måktiga moräner.

Vid den senaste istidens slut blev klimatet snabbt varmare. Under isens avsmältningsskede, som inleddes för ca 16000 år sedan, avsatte de för landet så karaktäristiska isälvsavlagringarna. De sista iseresterna i norra Norrlands inland, smälte bort för drygt 9000 år sedan. Efter den senaste istiden var jordskorpan fortfarande depressad av isen och delar av Sverige täcktes av is. Hela kartområdet Sorsele ligger över denna nivå. Sedan dess har landet höjt sig, till att börja med snabbt, efter hand allt långsammare. Idag är den antagna landhöjningen inom kartområdet knappt 7 mm per år.

Jordartsbildande processer fortgår även idag. Genom bl.a. vittring, vind- och vattenerosion, sluttnings- och landskapsprocesser, torvillväxt samt mänsklig påverkan fortsätter omformningen av landskapet.

BESKRIVNING TILL KARTAN

Lokalangivelser i texten åtföljs inom parentes av en siffra och en bokstav enligt den indelning som finns i jordartskartans ram.

LANDSKAPETS TOPOGRAFI

Större delen av kartområdet utgörs av bergkulleräng med tydliga dalgångar, där Storjuktan, Storvindeln–Vindelälven och Laisälven upptar de största och sammanhängande stråken. Det nordöstra hörnet är dock betydligt flackare med uppstickande restberg, en landskapstyp med vidsträckt myrmarker som fortsätter mot öster och sydost. Höjdintervallet inom kartområdet spänner från Reutöarskälet längst ner i sydöstra hörnet på 294 m ö.h. till berget Nalovaard 7 km norr om Sorsele på 763 m ö.h. Den relativa höjdskillnaden mellan bergtoppar och dalgångar är i allmänhet 150 till 300 m. Fjällens ledande bergarter når i i kartområdet västligaste delar, med de markanta bergmassiven Jipmoken, Jiljaureberget (667 m ö.h.), Jipmokberget och Storblaken (höjdmassivet söder om Storjuktan och Jipmokberget).

TORV

Torv består av mer eller mindre nedbrutna växtdelar som bevarats i fuktig miljö. Torvmarker uppkommer genom igenväxtning av spår eller genom försumpning i anslutning till källor eller på andra ställen där grundvattnen tytt ligger nära markytan. Torvmarkstorna har hämtats från Lantmateriets Blå karta, sankmarksbeteckningen. Denna information har vid behov reviderats.

ÄLVSEDIMENT

Älvsedimenten har avlagrats efter inlandsisens avsmältning av älvar, åar eller bäckar, antingen som deltan vid vattendragens mynnig i sjöar eller som svämsediment vid sidan av vattendragens normala lopp i samband med översvämningar. Längs de större älvarna har sedimentationen fortsatt successivt från inlandsisens avsmältning in i postglacial tid. Det kan därför i många fall vara svårt att dra gränsen mellan isälvsediment eller isösediment och älvsediment. På grund av variationer i vattendragens vattenföring och därmed i deras förmåga att transportera material, är älvsedimenten ofta skiftade eller variga, med omväxlande skikt av grövre och finare material. Inblandning av organiskt material förekommer.

De mest utbredda älvsedimenten finns tillit Vindelälven vid och inom Sorsele samhälle. Sedimenten utgörs mestadels av sand och silt och underlagas sannolikt av måktiga lager av issjö- och isälvsediment. I övrigt förekommer älvsediment i närmevärd omfattning längs Laisälvens nedre lopp (6f) och söder om Tjergesjölet (9g), där det finns exempel på skogskludda översvämningssområden med älvsediment. Materialet är en blandning av silt, sand och växtrester.

För detaljerad beskrivning om älvsediment och nutida vattenre processer längs Vindelälvens och Laisälvens dalgångar se Beckman (1976), Markgren & Lasselä (1980) samt Sundborg m.fl. (1980).

ISSJÖSEDIMENT

Issjösedimenten utgörs av det fmmaterialet som isälvarna förde med sig ut i sjöar under istidens slutskede. Sedimenten avsatte såväl i tillfälliga, isdämda sjöar som i sjöbäckan i allmänhet. Korstorfeknen varierar mellan lera och finsand. Ofta förekommer växlaga lager grovillt finsand. Issjösedimenten saknar ofta egna yttorner och kan vara svåra att identifiera och avgränsa i flygbilder, särskilt i flack och skogskludda terråer.

Inom och sydost om Sorsele samhälle finns utbredda och måktiga issjösediment. Vid Hotell Gästis i Sorsele har vid brunnsborring påträffats 11 m finsand över 6 m siltig finsand med lera, över 12,5 m siltig finsand. Vid Nyängen (Sorsele samhälle) allt 16vrandens finns brunnsuppgifter om 32 m sandig silt.

Strax norr om Rosendal (1 km nordost om Olsäckens mynning i Vindelälven, 3e) finns brunnsuppgifter om 9 m lera under 17 m sandig silt.

VINDESDIMENT (EOLISKA SEDIMENT)

Vindavlagringar utgörs vanligen av flygsand, en mycket väl sorterad jordart, huvudsakligen bestående av mellansand. Flygsanden bildar ofta dyner. På kartan markeras vindavlagringar vid planläggning av anläggningsarbeten och vid olika riskbedömningar, krävs därför en mer detaljerad information.

de övre delarna av dalgången har isälven däremot eroderat kraftigt i moränen och bildat upp till 8 m höga slätter. Avlagringarna här är tunna och steniga.

Parallellt med Gargån–Laisälvens åsstråk löper ett mindre, men mycket vackert åsstråk ("Lång-backarna", 6f) längs Gargåns norra sträckning inom kartområdet.

Vindelälvens isälvsrätt mellan Blattniskele (0g) och Stridsmark (4e) kan indelas i grusåsar och sandavlagringar. De utbredda sandavlagringarna vittnar om ett högt vattenstånd i älven, förmöjligan till följd av döende is och stora moränformer som försvårade dräneringen.

En markerad stenig ås finns vid Vajolforsen (0g), där berg går i dagen. Åsen är 2 m hög ute i älven och 7 m inna på västra landsidan. Den fortsätter med snårigt avsevärt 5 km mot nordväst och dyker sedan upp som en 5 m hög rygg 2 km söder om Övre Saxnäs (2f). Ytterligare en ås löper norrut öster om Kvambrånäs (1g). Sedimenten här utgörs mestadels av stenigt sandigt grus och måktigheten är 1–4 m.

Sandavlagringarna består av flacka fält och terrasser, men vid Blattniskele finns blvis också kulliga former. Terrasserna ligger an mot moränryggar och kullar och har oftast branta sidosluttningar. De påträffas i olika höjdlågen, upp till 8 m över älvens yta. Enstaka dyngor finns i terrasserna. Korstorfeknen är genomgående siltig finsand–mellansand. Små flygsandavlagringar är mycket vanliga.

Från Nedre Saxnäs (1f) och norrut finns brunnsuppgifter om 8–19 meters sandmåktighet, men det är inte tillrägt att måktigheten är lika stor söderut.

Från Vindelälvens dalgång kan smältvattendränningen följas in i de mindre dalgångarna i det kuperade berglandskapet västerut. Isälvsavlagringarna i detta område är små och bildar inga sammanhängande system. Korstorfeknen varierar och sorteringsgraden är ofta låg. Avlagringarna har avsatts av isälvar som först runnit parallellt med isytan och sedan sökt sig in under isen ned till dalgången.

Figur 1. Sandfält av grus som eroderats av den nyliga Laisälven. Landsiden (5–6g). Foto: G. Ransed. Outwash plain consisting of gravel eroded by the river Laisälven. Landside (5–6g).

MORÄNTÄCKTA ISÄLVSSEDIMENT

Strax sydväst om bron vid Storjuktans nordvästra ände (Åbecka, 2a) finns en 2 m hög naturlig älvskänring som blottar skiktat isälvsand överlagrad av ett moränliket lager. Lagren har förmöjligan avstått i nära samband med varandra, och det moränlikande lagret speglar därför inte en senare isöverskridning (fig. 2).

Isälvsedimentet som täcks av morän vid en senare isöverskridning finns vid Bure (4–5j, fig. 3) och vid en markant avlagring vid Luspeligas (Laisälvens 7g). I båda fallen visar maskingrävda gropar att moränens under delar delvis präglas av isälvsedimentet, som i sin tur har blivit deformerat av isörelsen. Vid Luspeligas har, vid en förstudie för Laisälvens tidiga eventuella reglering, omfattande undersökningar av jordlagren gjorts genom grävningar, borrhningar och seismiska undersökningar (Nilsson 1959). Enligt dessa karaktäriseras strandzonen från Storlåsens övre del (väster om Årjöberg, norr om kartområdet) ned till i höjd med Mäskändalen (6h) av en synnerligen komplex uppbyggd moränlagerföljd: omväxlande "tät urbergsmorän, ofullständig morän och sedimentbankar (genetiskt illavärdande ryggar eller kullar) har avsatts i kontakt med beskrivs som jordlager som utgör ett mellanting av morän och sorterade sediment, eller jordlager bestående av snabbt växlande morän och sedimentbankar. Sedimentbankarna ökar i antal och måktighet mot sänkna botten medan moränlagren är helt underordnade eller saknas. Jordloyt upp 3–8 m höga nord–sydliga ryggar på båda sidor om älven. Nordvidnar har sedan bildat bildh-ratalet öst–västligt 1–2 m höga dyner i det flacka området väster om älven. Myrsträngar mellan dynerna framhåver formerna.

Dyner förekommer även vid Nedre Norra Örnäs (5f), men huvudsakligen har områdets sand-hedar mellan Övre Norra Örnäs (6f) och Sorsele påverkats av vinden utan att några tydliga dyner bildats. Utmed nordvästra Sör-Svergeberget (4–5f) förekommer att moränkullarna delvis täcks av flygsand.

Isälvsediment, ISÄLVSERODERADE OMRÅDEN OCH ISÄLVSRÄNNOR

Figur 2. I den skiftade isälvsanden inom kartområdet löper ufter Gargån inom kartområdets sydöstra del, tvärs över upp till Östra Laisheden (6h) där det förgrekar sig norrut i Laisälvens dalgång, dels mot nordväst i i Storvindels dalgång. Även i Storvindeln förgrekar sig stråket ytterligare med en arm norrut längs Nedre Gertsbäcksen (7d). Isälvsedimentens karaktär skiftar ufter Gargåns södra sträckning. Vid Reutöarskälet (0j) består de västliga delarna av 3–5 m höga ryggar och kullar med grus, medan de östra utgörs av sandfält med inslag av silt. Norr därom har isälvserosionen dominerat och avlagringarna är mestadels flacka, tunna och steniga. I höjd med Åha (2i) breddas isälvsavlagringen. Centralt genom sjölandskapet går en 4–5 m hög ås med stenigt material. På dess båda sidor har grusiga terrasser och fält avsatts i moränbacklandska-pet. Norr om Åha ufter än vidtar ett sandfält med 1–4 m stenigt grus.

Nordvärt om en djupt nedskuren kanjon vid Gimegölds (naturreservat, 5h), eroderad av is-älven, har ett åsländskap bildats. Åskränet här drygt 20 m över den angränsande myren mot sydväst, och ytterligare 5–10 m högre i nordvästra delen. Krönet omges på båda sidor av åskul-ter, med sydliga hällor emellan. Avlagringen består i ytan huvudsakligen av sand. På västra sidan mynnigen av Laisälvens dalgång, öster om Björntjärnen (6–9h), ligger ett kamelandskap uppbyggt av sand och grus.

I Laisälvens dalgång finns ytterligare ett åsländskap på älvens västra sida, i höjd med byn Gransjölet (7–8g). Åsträckat fortsätter norrut längs Laisälven som bredare ryggar.

De kraftiga smältvattenflödena i Laisälvens tränga dalgång har under senare faser av isav-smältningen eroderat och avgränsat de tidigare iskorstakbildningarnas utbredning mot älfvåran. Därigenom har en vidsträckt sandurlikande avlagring utbildats sydväst om dalgångens myn-nig mot Laisheden (fig. 1). Erosionen nådde ställvis ända ner till berget. Korstorfekarna faller från mindre block, sten och grus närmast de blottlagda hällområdena till sand och sluttig fin-sand–silt. De finkorniga sedimenten har avsatts i en dämnd sjö som upptog åtminstone Nedre Gaursträsket (5–6f) ner till strax söder om Sorsele (3–4f–g). Sandurns måktighet är sannolikt inte många meter. Längs dess många strömlåror finns hällar, blottade, och moränblock sticker ibland upp ur sedimenten. De finkorniga sedimenten är dock betydligt måktigare (se avsnittet "Issjösediment"). Granlund (1943), Beckman (1976) och Markgren & Lasselä (1980) spekulerar om att sjön dådsde söderut av en moränavlagring i trakten av Stensundforsen (4f), strax ned-stöms Sorsele.

Isälvens andra förgrening i i Storvindels dalgång har skapat ett mycket välutbildat och måktigt åarst vid Nyngbacken (6f). Nivåskillnaderna inom avlagringen uppgår till ca 40 m och ryggarna utgörs av grusiga till steniga, delvis blockiga, sediment (Markgren & Lasselä 1980).

Från Nyngbackens åsar fortsätter åsträckat i Storvindeln i form av grusiga ryggar från Lusholmen (6–7e) till Månäs (8c). Den måktigare ryggen, ca 6 m stenigt grus, återfinns vid Grannäs (7 d). Längs isälvsråkets fortsättning utmed Nedre Gertsbäck (8d) finns i de nedre delarna av bäckloppet 3–6 m höga åsar bestående av sandigt–stenigt grus med hög stenhalt. I

MORÄN OCH MORÄNFORMER

Morän är vanligen en sorterad jordart som innehåller alla korstorfekar, från ler till block. Den kan dock i många fall ha ett betydande inslag av sand- och grusskikt. Jordarten bildades genom att inlandsisen tog upp material från underlaget, dvs. berggrunden eller tidigare avsatta jordlar-ger. Under transporten i isen krossades och nöttes materialen för att senare avlastas närmare isronten.

Underlaget har ett avgränsat inflytande på moränens korstorfekssammansättning och berg-artsinnehåll. Sand utgör den dominerande beståndsdelan i moränen inom urbergsmoräns. Moränen utgör ofta ett mer eller mindre jämnt jordtacke som följer de största flacka berggrunds-formerna. I en del fall bildar moränen karaktäristiska yttorner vilka kan ge information om hur moränen har bildats och om materialets sammansättning. Följande typer av moränformer har kartlagts inom området:

Moränbacklandsap är områden med kullar och ryggar i ett mer eller mindre regelbundet mönster. Som moränbacklandskap betecknas även områden med tilltiggande tvärorienterade ryggar. Formerna är ofta, men långt från alltid, uppbyggda av moräner som är grovkornigare än moräner i allmänhet.

Beteckningen ryggar orienterade tvärs isörelseriktningen omfattar såväl ryggar som bildats vid mer eller nära isfonten t.ex. ändörnader, som ryggar bildade längre in under isen, t.ex. Rogen-moräner. Varje enskild rygg behöver inte nödvändigtvis vara orienterad vinkelrätt mot isörelsen. Moränmaterialet har ofta en grovkornig sammansättning.

Beteckningen ryggar orienterade längs isörelseriktningen omfattar drumliner, läsidesmoräner och liknande former. Drumliner är strömlinjeformade ryggar, ibland med en kama av berg. Kar-tans linjebeteckning avser såväl mindre ryggar än karstakalen yrtkligt kan återge som mer diffusa strömlinjeformade ryggar, alternativt en strävtad yta (fluting). Gemensamt för dessa former är att de har bildats under en bottenmåttning i is rörelse.

Beteckningen moränrygg aspec. avser ryggar som inte kan föras till någon av de två typerna av ryggar som beskrivits ovan.

Moränen inom kartområdet

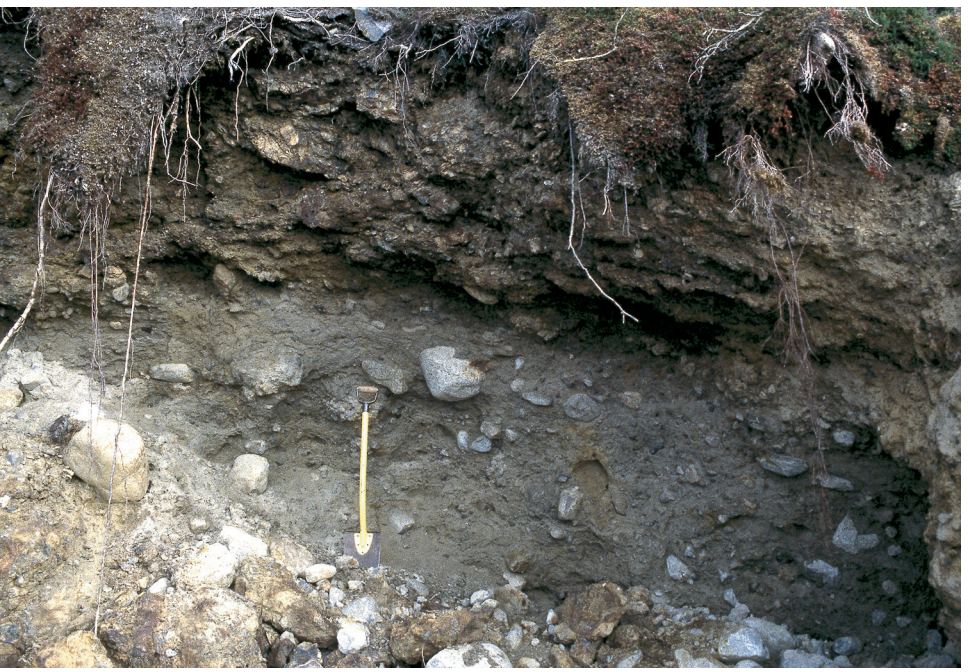
Uppgifter om moränens sammansättning grundas i huvudsak på fältbedömningar gjorda i be-fintliga skärningar längs vägarna. Moränens sammansättning och uppbyggnad har dessutom undersökts i 38 maskingrävda gropar, se avsnittet om moränens lagerföljd.

Den sandiga moränen är den normalt förekommande inom kartområdet, ofta med dragning mot lertig sandig morän (upp till 12 % ler vid analys). Inom dalgångar som nyttjats för smält-vattendränering förekommer ibland överlagringar mellan morän och isälvsediment, exempelvis inom Laisälvsdalen, Nedre Gertsbäcksdalen och Olsäckens dalgång.

Moränbacklandskap, tillsammans med de transversella ryggarna, förekommer allmänt inom dalgångar och terrängens flackare delar och upptar mycket stora arealer inom kartområdet. Inom den stormorfologiakt flackare nordöstra delen är moränformerna i allmänhet betydligt mindre än inom de mer kuperade terrängområdena. De ingående jordlagren kan områdesvis variera mellan ganska grovkorniga och blockrika utsåmältningssmoräner, homogena moräner och glacialt deformerade jordlager. I exempelvis området norr om Storjuktan, liksom inom vidsträckt delar inom kartområdets sydöstra del, byggs backlandskapet huvudsakligen upp av en ganska lucker sandig till grusig morän, som under linser och skikt av sorterade sediment. Glacialt deformerade jordlager har påträffats i en kulle vid Kruträsket (3g), och i transversella ryggar (se vidare i avsnittet "Moränens lagerföljd"). Enligt Moreborg (1981) består de transversella moränryggarna ("Rogenmorän") i kartans södra del av bottenmorän, ibland överlagrad av en utsåmältningssmorän (ablationsmorän).

Beteckningen moränrygg aspec. har använts för ett antal olika typer av mindre ryggar som särskilt förekommer inom kartområdets östra delar. Runt Bure (4–5i–j) är de låga och slirande ryggarna innehåll till största delen okänt, men har setts växa mellan morän och vatten-sorterade sediment. Ryggarna öster om Åbrottskälet (1–2g) är snarast ett mellanting mellan terrasser och ryggar, den södra sidan är högre och brantare. De bildar biflgörade mönster, men bildnings-sättet är okänt. 1,5 mil norr om Grannäs (7d) finns Veikilkanne ryggar och kanter. Ytterligare moränryggar eller -terrasser förekommer längs Gårgråvårdus nord sida och östra bergar-nor om Nyilden (6–7j). Liknande former uppträder rikligt inom det angränsande kart-området österut (Storavan 24f).

Moränens grundmassa inom kartområdets västligaste delar domineras ofta av fjällbergar-ter, men inslaget av urbergsmaterial ökar snabbt österut. Innehållet av sten och speciellt block speglar i allmänhet den underliggande berggrunden väl. I moränbacklandskapet exempelvis norr om Storjuktan utgörs sten och block vanligen av Revsundsgranit där de större blocken är mycket korttransporterade (Minell 1981a, se även avsnittet "Berg"). Moränen i området ufter Storjuktans sydöstra strandzoner präglas oftast av den lokala, rostlagraade metasedimentära bergarten (fig. 4). I terrängens högre delar är sten- och blockinnehållet i allmänhet något längre transporterat än i de lägre områdena (Pettersson & Minell 1983).

BERG

Beteckningen berg innebär att blottat berg dominerar inom ytan. Det kan finnas ett tunt eller osammanhängande jordtacke. Små bergblottningar kan endast genom gynnsamma omständig-heter identifieras med den tillämpade karteringsmetoden. Det finns fler bergblottningar än vad som framgår av kartan.